

TNOvector

Centre for Societal Innovation and Strategy

Privacy Enhancing Technologies

Een handige oplossing?

-Interactieve tool-

tnovector.nl

Zijn Privacy Enhancing **Technologies (PET's)** een handige oplossing voor mij?

Privacy Enhancing Technologies zijn instrumenten om inzichten uit data op te doen zonder dat je de volledige data ziet of hebt. PET's zijn ontwikkeld om de privacy van individuen en de vertrouwelijkheid van gevoelige gegevens te waarborgen bij het uitwisselen van data. PET's vergroten daarmee de mogelijkheden voor partijen om samen te werken met gevoelige data.

Het opzetten van nieuwe samenwerkingen en het gebruiken van een nieuwe technologie biedt kansen, maar vergt ook een investering van middelen. Deze tool helpt publieke managers bij de afweging wanneer het gebruik van **PET's** in nieuwe samenwerkingen te verkennen.

Interactief menu

Aspecten van belang voor een succesvolle toepassing van PET's:

Home

1
Doel & oplossingen

2
Data in kaart brengen

3
Samenwerking

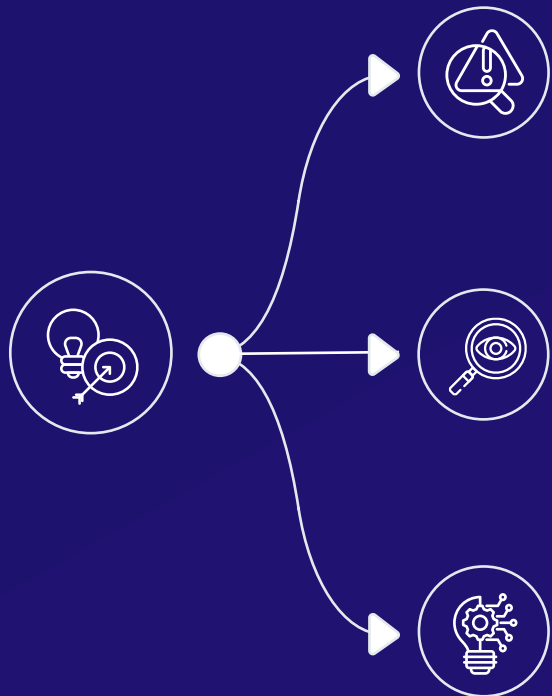
4
ELSA

5
Organisatorische implicaties

1. Formuleer een helder doel en & inventariseer oplossingsrichtingen

Met een duidelijk doel is het makkelijker om middelen vrij te maken en betrokkenen actief mee te laten werken.

Welk probleem of maatschappelijke opgave wordt aangepakt?

Dit geeft aan welke noodzaak er is om op zoek te gaan naar oplossingen.

Welke inzichten zijn nodig om de opgave aan te pakken en welke acties wil je daarmee kunnen ondernemen?

Vervolgens is de vraag welke inzichten je nodig hebt om het probleem of de maatschappelijke opgave op te lossen. Door na te denken over de acties die aan de hand van de inzichten uitgevoerd worden kun je jouw datavraag aanscherpen.

Wat zijn daarvoor oplossingsrichtingen?

Denk hierbij na of er een oplossingsrichting is waarbij geen of weinig data gedeeld hoeft te worden. En overweeg ook wat het extra zou kunnen brengen als je juist wel data gaat uitwisselen. Zo heb je in elk geval twee perspectieven scherp en kan je een goede afweging maken.

Menu

Home

Doel & oplossingen

Data in kaart brengen

Samenwerking

ELSA

Organisatorische implicaties

TNOvector

2. Breng benodigde data in kaart

Deze vragen maken inzichtelijk waar dataknelpunten zitten en bieden duidelijkheid of PET's deze verhelpen

Welke data zijn nodig om de juiste informatie en inzichten beschikbaar te maken?

Bij 1 heb je duidelijk gemaakt welke inzichten nodig zijn en welke oplossingen je, al dan niet met data, voorziet. Maak bij deze stap duidelijk welke data daarvoor nodig zijn.

Mogen deze data worden gebruikt voor dit doel?

Als data met een ander doel (grondslag) zijn verzameld dan waarvoor ze nu gebruikt zouden worden, ontstaan er juridische belemmeringen voor dataverwerking. Beperkingen die ontstaan vanwege gebrek aan doelbinding kunnen niet door PET's worden opgelost. Als de grondslag van de data nog niet inzichtelijk is, is het noodzakelijk om met een jurist te sparren voordat definitief kan worden bepaald of je **met PET's moet of kan werken**.

Is het nodig om de exacte waardes van deze data in te zien, of heb je aan de inzichten genoeg?

Als je bijvoorbeeld enkel wil weten of een persoon aan een bepaalde voorwaarde voldoet (stel, 18+), dan hoef je niet exact te weten wat diens geboortedatum is. Dit is typisch iets dat PET's goed kunnen. Overweeg of je echt onderliggende data nodig hebt, of slechts antwoord op een vraag.

Staat het gebruik van data in verhouding met de maatschappelijke meerwaarde die het oplevert?

De AVG schrijft voor dat datagebruik proportioneel moet zijn. Dataminimalisatie is hierbij essentieel. Bij 4 kun je verdere vragen lezen die helpen om een afweging te maken over ethische en maatschappelijke aspecten.

Overweeg op basis van bovenstaande vragen of jouw uitdaging in één van de volgende categorieën valt:

- Er zijn databeperkingen die niet kunnen worden verholpen door PET's (bv. doelbinding) → Spreek een jurist
- Er zijn uitdagingen op het gebied van privacy waarbij PET's mogelijk een optie kunnen bieden → Ga verder

Menu

Home

Doel & oplossingen

Data in kaart brengen

Samenwerking

ELSA

Organisatorische implicaties

TNOvector

3. Stel onmisbare samenwerking vast

Het implementeren van nieuwe technologie vraagt om inzet van verschillende expertises

Wat is het stakeholderveld en hoe wordt hiermee gecommuniceerd?

Een stakeholderanalyse helpt om in kaart te brengen welke belanghebbenden er zijn en op welke manier deze betrokken moeten worden.

Waar kan expertise vandaan worden gehaald?

Het is nodig om genoeg beleids-, juridische en technische kennis beschikbaar te hebben. Bedenk of deze kennis intern beschikbaar is of extern moet worden aangetrokken.

Hoe wordt samenwerking georganiseerd met sleutelfiguren?

Maak inzichtelijk wanneer bepaalde rollen en expertises betrokken moeten worden, en op welke wijze. Denk hierbij na over wie er data leveren, wie data beheren, waar oplossingen worden ontwikkeld en wie er welke voordelen hebben van de oplossing.

Afweging: Voor samenwerking op het gebied van data moeten de juiste sleutelfiguren voldoende beschikbaar zijn. Het identificeren van veel beïnvloeders kan een signaal zijn dat de toepassing moeizaam zal verlopen: beïnvloeders hebben veel invloed maar weinig belang in de toepassing, wees ervan bewust dat zij waarschijnlijk beperkte middelen in de samenwerking willen investeren.

Het is noodzakelijk om in een vroeg stadium een connectie te maken tussen beleids-, juridische en technische kennis. Daarnaast zal de innovatie impact hebben in een breder stakeholderveld. Breng ook deze in kaart, zodat er rekening kan worden gehouden met diverse invalshoeken op het probleem.

Menu

Home

Doel & oplossingen

Data in kaart brengen

Samenwerking

ELSA

Organisatorische implicaties

TNOvector

4. Sta stil bij ELSA (Ethical, Legal & Societal Aspects)

Ethische, juridische en maatschappelijke aspecten rondom het toepassen van technologie

Welke ethische en maatschappelijke aspecten spelen een rol bij deze toepassing?

Er zijn verschillende methoden die kunnen helpen om deze aspecten in kaart te brengen, zoals DEDA, ECP en de datadialoog.

Wat is de juridische grondslag voor dataverwerking?

Zorg dat je op tijd juridische kennis (juristen, privacy officer) betreft om de juridische grondslag voor dataverwerking helder te krijgen.

Op welke publieke waarden heeft deze toepassing mogelijk negatief effect en hoe verhoudt dit zich tot de beoogde positieve effecten van de toepassing?

Voorbeelden van publieke waarden die mogelijk onder druk staan bij ICT-innovaties zijn: keuzevrijheid, autonomie, gelijkheid/non-discriminatie, transparantie, uitlegbaarheid, veiligheid. Wees ervan bewust dat individuen verschillende meningen kunnen hebben daarover.

Afweging: Het gebruik van nieuwe technologie kan politiek- en maatschappelijk gevoelig zijn. Door stil te staan bij de ethische, juridische en maatschappelijke aspecten die een rol spelen bij de toepassing en de belangrijke publieke waarden wordt duidelijk hoe gevoelig jouw beoogde toepassing is. Besteed dan voldoende tijd en aandacht aan politiek- en maatschappelijk draagvlak.

Menu

Home

Doel & oplossingen

Data in kaart brengen

Samenwerking

ELSA

Organisatorische implicaties

TNOvector

5. Bepaal organisatorische implicaties

Processen, structuren & budget

Hoe zien de processen en structuren bij de samenwerkende partijen eruit en hoe goed zijn deze op elkaar te passen?

Om PET's goed te kunnen inbedden is het belangrijk om in kaart te brengen wat de impact is van het gebruik van PET's op de werkwijze, processen en structuren van de verschillende organisaties. Het is mogelijk dat werkwijzen veel ingrijpender moeten veranderen dan vooraf wordt voorzien.

Heb je voldoende budget om te investeren in organisatorische uitlijning?

PET-implementatie brengt investeringen met zich mee: denk aan het aanpassen van de infrastructuur, het installeren van de tool, datavoorbereiding en het definiëren van de data (qua semantiek is het belangrijk om data zoveel mogelijk gelijk te trekken met samenwerkende partijen). Dit proces kost tijd en de kosten van organisatorische uitlijning zijn onvoorspelbaar. Vergeet niet om hierop in te spelen.

Afweging: De investering in niet-technische aspecten is vaak groter, en kost meer tijd, dan verwacht. Wees hiervan al het begin al bewust en probeer dit vooraf in kaart te brengen zodat je niet wordt verrast. Door hier in een vroeg stadium aandacht aan te besteden worden datasamenwerkingen op de lange termijn vergemakkelijkt.

Menu

Home

Doel & oplossingen

Data in kaart brengen

Samenwerking

ELSA

Organisatorische implicaties

TNOvector

Stakeholderveld

Invloed en belangen van bijv. datahouders, dataverwerkers, datamanagers, beleidsmedewerkers, privacy coördinatoren enz.

Stappen om het stakeholderveld in kaart te brengen:

- Wie zijn de belanghebbenden? Wie willen invloed hebben op de toepassing en wie worden er geraakt door de toepassing?
- Plot de belanghebbenden op de matrix (links), op basis van de mate van het belang van de stakeholder en de mate van invloed van de stakeholder
- Maak een plan hoe je de relatie met deze stakeholders vormgeeft en welke communicatie daarbij passend is. De matrix geeft aanwijzingen.

Naar: [Mendelow](#), A. L., "Environmental Scanning--The Impact of the Stakeholder Concept" (1981). ICIS 1981 Proceedings. 20.

[Olde Bijvank](#), S., "Stakeholderanalyse" (n.d.). House of Control.

Menu

Home

Doel & oplossingen

Data in kaart brengen

Samenwerking

ELSA

Organisatorische implicaties

TNOvector

Methoden ethiek

Methoden die kunnen helpen om inzichtelijk te krijgen met welke ethische aspecten rekening moet worden gehouden zijn:

De Ethische Data Assistent (DEDA) van de Utrecht Dataschool:

DEDA helpt data-analisten, projectmanagers en beleidsmakers om samen ethische problemen in dataprojecten, datamanagement en databeleid te herkennen.

ECP aanpak begeleidingsethiek:

Een methode die concrete handvatten biedt om technologie op een ethisch verantwoorde manier toe te passen. De aanpak Begeleidingsethiek ziet ethiek niet als beoordelaar, maar als ethische begeleider van de introductie van technologie in de samenleving.

Datadialoog van Interbestuurlijke Datastrategie (IBDS):

De datadialoog houdt een methodisch gesprek in over de ethische aspecten van een concrete datatoepassing in een specifieke situatie. Het helpt om tijdig en constructief na te denken over de ethische aspecten van datagebruik vanuit verschillende perspectieven en waarden. De dialoog maakt deelnemers duidelijk hoe het datagebruik diverse belangen raakt en geeft meer betrokkenheid en draagvlak rond een datatoepassing.

Menu

Home

Doel & oplossingen

Data in kaart brengen

Samenwerking

ELSA

Organisatorische implicaties

TNOvector

PET Beslissingenkader

TNO Publiek · TNO 2025 P10358

Contact:

Annelieke van den Berg

annelieke.vandenberg@tno.nl

Corine Bonte

corine.bonte@tno.nl

Marissa Hoekstra

marissa.hoekstra@tno.nl

